**741** (2020-2021) – Nr. 3
ingediend op 17 februari 2023 (2022-2023)

# Verslag

namens de Commissie voor Brussel
en de Vlaamse Rand en Dierenwelzijn
uitgebracht door Tinne Rombouts, Karl Vanlouwe
en Meyrem Almaci

## over het voorstel van resolutie

van Meyrem Almaci, Tine Van den Brande,
Mieke Schauvliege en Chris Steenwegen

## over een versnelde ontwikkeling van alternatieven voor dierproeven

## en over de conceptnota voor nieuwe regelgeving

van Gwenny De Vroe, Willem-Frederik Schiltz, Els Ampe,
Stephanie D'Hose, Maurits Vande Reyde en Freya Saeys

## over de zoektocht naar een proefdiervrije toekomst in Vlaanderen

Documenten in het dossier:
**741** (2020-2021) – Nr. 1: Voorstel van resolutie
– Nr. 2: Verslag van de hoorzitting
**777** (2020-2021) – Nr. 1: Conceptnota voor nieuwe regelgeving
**1344** (2021-2022) – Nr. 1: Voorstel van resolutie

verzendcode: BRU

*Samenstelling van de Commissie voor Brussel en de Vlaamse Rand en Dierenwelzijn:*

*Voorzitter:* Els Ampe.

*Vaste leden:*
Allessia Claes, Inez De Coninck, Sofie Joosen, Annabel Tavernier, Karl Vanlouwe;
Jan Laeremans, Klaas Slootmans, Els Sterckx;
Bart Dochy, Peter Van Rompuy;
Els Ampe, Gwenny De Vroe;
Stijn Bex, An Moerenhout;
Katia Segers.

*Plaatsvervangers:*
Arnout Coel, Piet De Bruyn, Lorin Parys, Axel Ronse, Nadia Sminate;
Filip Brusselmans, Carmen Ryheul, Suzy Wouters;
Karin Brouwers, Katrien Partyka;
Stephanie D'Hose, Maurits Vande Reyde;
Meyrem Almaci, Chris Steenwegen;
Ludwig Vandenhove.

INHOUD

I. Vergadering van 14 juli 2021 ..... 4
1. Toelichting door de indieners ..... 4
1.1. Toelichting bij de conceptnota door Gwenny De Vroe ..... 4
1.2. Toelichting bij het voorstel van resolutie door Meyrem Almaci ..... 9
2. Bespreking ..... 10
2.1. Tinne Rombouts ..... 10
2.2. Ludwig Vandenhove ..... 10
2.3. Els Sterckx ..... 11
2.4. Sofie Joosen ..... 11
2.5. Meyrem Almaci ..... 12
2.6. Gwenny De Vroe ..... 13
2.7. De voorzitter ..... 13
II. Vergadering van 1 februari 2023 ..... 13
Gebruikte afkortingen ..... 14

De Commissie voor Brussel en de Vlaamse Rand en Dierenwelzijn behandelde het voorstel van resolutie over een versnelde ontwikkeling van alternatieven voor dierproeven (*Parl.St.* Vl.Parl. 2020-21, nr. 741/1) samen met de conceptnota voor nieuwe regelgeving over de zoektocht naar een proefdiervrije toekomst in Vlaanderen (*Parl.St.* Vl.Parl. 2020-21, nr. 777/1) op 14 juli 2021.

Aansluitend op deze bespreking organiseerde de commissie op 22 september 2021 een hoorzitting over dit onderwerp met vertegenwoordigers van de academische wereld, Janssens Pharmaceutica, GAIA en het RE-Placeproject (*Parl.St.* Vl.Parl. 2020-21, nr. 741/2).

Het voorstel van resolutie over een versnelde ontwikkeling van alternatieven voor dierproeven werd verder behandeld op 1 februari 2023, samen met het voorstel van resolutie over de evolutie naar een proefdiervrije toekomst in Vlaanderen (*Parl.St.* Vl.Parl. 2021-22, nr. 1344/1; voor het verslag hierover zie *Parl.St.* Vl.Parl. 2021-22, nr. 1344/3)

# I. Vergadering van 14 juli 2021

## 1. Toelichting door de indieners

### 1.1. Toelichting bij de conceptnota door Gwenny De Vroe

Dierproeven zijn een maatschappelijk emotioneel geladen thema, zegt *Gwenny De Vroe*. Testen op dieren om mensen én dieren te kunnen genezen is een complexe ethische aangelegenheid. Nagenoeg iedereen is het erover eens dat de ideale wereld dierproevenvrij is, maar de ideale wereld is ook vrij van ongeneeslijke ziektes. Een aantal mensen kiest ondubbelzinnig de kant van de dieren en verzet zich tegen elke vorm van dierproeven. Voor anderen primeert de medische kant: zieke mensen genezen krijgt voor hen zonder meer voorrang op het testen op dieren.

Dierproeven hebben ontegensprekelijk mensenlevens verbeterd en gered, en proefdieronderzoek dat vandaag wordt uitgevoerd zal de levens van mensen over een aantal jaar zeker ook verbeteren. Dierproeven blijven echter voer voor discussie.

Het is de intentie van de eerste indiener om te komen tot nieuwe regelgeving om het gepolariseerde debat te overstijgen, overeenkomsten te benadrukken en op basis van objectieve feiten het gegeven dierproeven op een genuanceerde manier te benaderen. Van daaruit wil ze zoeken naar ambitieuze, maar haalbare beleidsinitiatieven met als doelstelling het aantal dierproeven effectief af te bouwen. De combinatie van een maatschappelijke en politieke wens, en de technologische vooruitgang kan er hopelijk voor zorgen dat dierproeven in de toekomst overbodig worden. Gwenny De Vroe is ervan overtuigd dat een proefdiervrije toekomst wenselijk is.

Ze pleit alvast om het 3V-principe, dat gericht is op het verminderen, vervangen en verfijnen van dierproeven, uit te breiden tot een 4V-principe. De vierde V staat dan voor verantwoordelijkheid. Het is immers van fundamenteel belang dat elke actor binnen de sector verantwoordelijkheid moet nemen om ethisch correcte proeven uit te voeren met respect voor het dierenwelzijn en om toekomstgericht de dierproeven af te bouwen.

Er zijn bedrijven die daarin een mooie traditie hebben, in samenwerking met de vzw Jodipro. Zo organiseren ze opvang voor dieren die niet meer worden gebruikt voor experimenten. Vrijwilligers komen bijvoorbeeld een paar keer per week met de proefhonden wandelen en spelen, en zorgen ervoor dat een dier nadat het

'uitgeproefd' is, een nieuwe thuis krijgt. Dat zijn voorbeelden waarbij verantwoordelijkheid genomen wordt.

*1.1.1. Evolutie proefdiergebruik 2000-2018*

Er is geen dalende trend te percipiëren in het proefdiergebruik vanaf 2000 tot de regionalisering van de bevoegdheid in 2014. Van een dalende trend sinds die regionalisering is evenmin sprake. Hoewel de hoeveelheid onderzoek is toegenomen in ons land – en dus het relatieve proefdiergebruik is gedaald – is proefdiergebruik in absolute termen de afgelopen twintig jaar nagenoeg constant gebleven. Er is dus nog veel werk aan de winkel.

Er moet een belangrijke nuance gemaakt worden in het debat over cijfers. Het hoge aantal dierproeven in Vlaanderen heeft uiteraard te maken met het feit dat er in Vlaanderen een brede vertegenwoordiging van wetenschappelijke instellingen en de farmaceutische industrie is, met Janssen Pharmaceutica in Beerse als bekendste speler, waar men ook nog actief fundamenteel onderzoek doet naar de ontwikkeling van nieuwe medicijnen.

*1.1.2. De weg naar een proefdiervrije toekomst …*

De overheid zou op een positieve en constructieve manier oplossingsgericht moeten meedenken met de sector over dierproeven. Quota en deadlines opleggen lossen het probleem niet op. Goed luisteren naar en overleggen met de sector om na te gaan wat haalbaar is, maar de sector tegelijk duidelijk maken dat het geen vrijblijvende, maar een zeer ambitieuze oefening is, vormt daarbij het uitgangspunt. De overheid moet dus een regierol opnemen, maar de uiteindelijke oplossingen moeten bottom-up groeien.

Daarbij verwijst Gwenny De Vroe graag naar de constructieve dynamiek die op gang werd gebracht in Nederland. In Nederland bestaat er al enkele jaren een interessante dynamiek om te werken aan een proefdiervrije toekomst: Transitie Proefdiervrije Innovatie. TPI is gestart als een uitdrukkelijk politiek voornemen en als de vraag naar een afbouwschema van dierproeven. Intussen is het echter uitgemond in de coördinatie van een bottom-upverhaal. De regierol ligt bij de kerngroep TPI, waar de minister overlegt met partners over waar en hoe de gewenste transitie kan worden versneld. In die kerngroep zetelen zowel Proefdiervrij, een ngo die zich verzet tegen dierproeven, als de Vereniging van Nederlandse Universiteiten en de Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra. Gepolariseerde meningen worden dus overstegen via TPI.

*1.1.3. De situatie in Vlaanderen*

Zowel in het Vlaamse regeerakkoord als in de beleidsnota Dierenwelzijn wordt verwezen naar een rondetafel met de sector. "We voorkomen dierproeven zo veel mogelijk. We investeren volop in alternatieven zodat we dierproeven maximaal kunnen vermijden of vervangen door wetenschappelijke methodes. We starten een rondetafel met de sector om een concreet actieplan uit te werken." (*Parl.St.* Vl.Parl. 2019-20, nr. 31/1, p. 172).

Als startfase voor een meer diepgaande aanpak is dat waardevol, maar het mag daarbij niet blijven. Bovendien moet voldoende breed worden gewerkt, met één specifieke sector samenzitten is onvoldoende.

Gwenny De Vroe ziet dus enkele mogelijkheden. Een eerste mogelijkheid is aansluiting zoeken bij TPI. De trekkers in Nederland realiseren zich dat internationale samenwerking een meerwaarde kan bieden. Die ambitie wordt ook concreet geuit in documentatie en tijdens evenementen. Als TPI uitbreidt naar de buurlanden of

zelfs heel de Europese Unie, kan een veel sterkere dynamiek op gang worden gebracht. Dat is een zo goed als rechtstreekse uitnodiging aan Vlaanderen om deel te nemen aan het proces.

Een andere mogelijkheid is dat in Vlaanderen een eigen dynamiek op gang wordt gebracht. Een startpunt daarvoor kan een charter zijn dat de stakeholders ondertekenen, zodat samen wordt gezocht naar manieren om een transitie naar proefdiervrij effectief op gang te brengen.

Een derde optie is een tussenvorm waarbij aansluiting wordt gezocht bij TPI, maar toch aandacht blijft bestaan voor de eigenheid van de Vlaamse context voor onderzoek en ontwikkeling.

#### *1.1.4. Zes prioritaire werven richting een proefdiervrije toekomst voor Vlaanderen*

*Neurologisch en kankeronderzoek*

Fundamenteel onderzoek is het domein waarvoor het grootste aantal dierproeven wordt uitgevoerd. De twee grootste subcategorieën binnen het fundamenteel onderzoek hebben betrekking op studies over het zenuwstelsel (18 procent) en kanker (20 procent). Het spreekt voor zich dat die domeinen bijzondere aandacht verdienen in het kader van een proefdiervrij voornemen. Tegelijkertijd zijn het net die domeinen waar het moeilijk is om het gebruik van proefdieren uit te schakelen. Ook inzake neurologisch en kankeronderzoek doen zich opportuniteiten voor om het proefdiergebruik te verminderen. Het komt erop aan om ze met zijn allen actief op een rationele manier te zoeken.

In het kader van TPI werd in Nederland onderzoek gevoerd. Volgens de studie is het alvast duidelijk dat sommige onderzoeksvragen wel degelijk (zullen) kunnen worden beantwoord via diervrije methodes.

*Toxicologie*

Onder die noemer vallen de toxiciteitstesten om de veiligheid van allerhande stoffen te beoordelen. Die testen zijn verplicht, afhankelijk van het type stof, de mogelijke neveneffecten en het volume van die stof, geproduceerd in de Europese Unie. Experts en studies geven aan dat er voor toxicologie vooruitgang kan worden geboekt en dat het perspectief hoopvol is om dierproeven overbodig te maken. Naarmate de interacties eenvoudiger worden, zijn de alternatieven betrouwbaarder. Toch is er nog werk aan de winkel. Op het vlak van lokale toxiciteit zijn heel wat alternatieven beschikbaar, gevalideerd en geïmplementeerd. Op het vlak van systemische toxiciteit moeten nog alternatieven worden uitgewerkt. Om die systemische toxiciteit in te schatten zonder proefdieren wordt meer en meer gekeken naar combinaties van in-vitrotechnieken en digitale methodes. Volgens de Europese Commissie zijn hierover grote doorbraken te verwachten.

*Pijn tijdens proeven*

Iedereen kan het erover eens zijn dat ernstige pijn die kan worden vermeden, moet worden vermeden wanneer een beroep wordt gedaan op proefdieren. Het spreekt voor zich dat dit een bijzonder belangrijk, zelfs prioritair aandachtspunt wordt in de voorbereiding bij het streven naar een proefdiervrije toekomst, zodat het aantal proeven met ernstig ongerief het snelst zou dalen.

*Transitiebevorderende instrumenten*

Er bestaan in Vlaanderen nauwelijks of geen instrumenten om een transitie naar een proefdiervrije toekomst voor te bereiden. Er is nood aan:
- financiële hefbomen of transitiebudgetten: in Vlaanderen bestaan verschillende budgetten en vehikels die onderzoek en ontwikkeling financieren. Er kunnen middelen worden gereserveerd voor projecten die de ontwikkeling van alternatieve methoden beogen en/of ermee werken tijdens onderzoek. Een transitiebudget om labo's de ruimte te geven voor een omschakeling en daarbij nieuwe expertise op te doen, kan die dynamiek wijzigen;
- bestaande kennisinstellingen zoals het Vlaams Instituut voor Biotechnologie kunnen de opdracht krijgen om in te zetten op het ontwikkelen van alternatieve proefdiermodellen;
- opleiding: nog niet elke opleiding in Vlaanderen waarbij proefdieren worden gebruikt (bijvoorbeeld Biomedische Wetenschappen), voorziet in ruimte voor alternatieve methoden. Een proefdiervrije toekomst is immers onmogelijk als een nieuwe generatie onvoldoende wordt opgeleid in de alternatieven.

*Internationale samenwerking*

Regels gelden vaak internationaal. Ontevreden wetenschappers kunnen in principe in een ander land een labo opstarten. Het is dus belangrijk om verder te kijken dan de eigen lands- of regiogrenzen. Als Vlaanderen de keuze maakt om aan een proefdiervrije toekomst te werken, is het ook nodig om dat binnen een internationale context te doen.

*Transparantie, onafhankelijkheid en controle*

Meer onaangekondigde controles (met beloningssysteem of labelsysteem) zijn noodzakelijk. De proportionele hoeveelheid onaangekondigde controles is gedaald: van 58 procent in 2013 naar 51 procent in 2017. In antwoord op een vraag om uitleg in maart 2020 antwoordde minister Ben Weyts van Dierenwelzijn dat "controles in principe altijd onaangekondigd gebeuren. Enkel als er bij een controle in het kader van een erkenningsaanvraag niemand thuis is, wordt een afspraak gemaakt. Maar dat gaat over de eerste erkenning. Dat is ook geen probleem. Aangezien het niet geregistreerd wordt, kan ik u niet precies aangeven wat de verhouding is tussen aangekondigde en onaangekondigde controles, maar het aandeel aangekondigde controles is gewoon minimaal." (*Vragen om uitleg* Vl.Parl. 2019-20, nr. 1593). Toch komen er vanuit het veld signalen dat actoren die onaangekondigd gecontroleerd worden in feite toch weet zouden hebben van die controles. Dat is duidelijk een werkpunt. Dat heeft Gwenny De Vroe al herhaaldelijk benadrukt in deze commissie. Onaangekondigde controles die frequent worden uitgevoerd zijn primordiaal om een correct proefdierengebruik af te dwingen. Ook de boetes moeten zodanig zijn dat ernstige inbreuken op de proefdierregelgeving ernstig worden bestraft.

De eerste indiener is voorstander van een nieuw beloningssysteem. Daarbij verdient een positieve aanpak evenzeer aandacht. Laboratoria die systematisch (bijvoorbeeld na drie keer op rij) volledig in orde zijn na onaangekondigde inspecties, zouden bijvoorbeeld een label voor hun excellentie kunnen krijgen van de Vlaamse overheid. In het Vlaamse regeerakkoord staat immers beschreven dat goede praktijken rond dierenwelzijn – ook bij proefdieren – actief onder de aandacht moeten worden gebracht om ze te stimuleren. In die optiek kan overwogen worden een multidimensionaal label te ontwikkelen, bijvoorbeeld aan de hand van een bronzen, zilveren en gouden status. Over de concrete parameters moet dan ook in overleg met de sector worden overlegd op basis van de beste beschikbare praktijken. Belangrijk daarbij is dat een kader wordt gecreëerd waarin ambitie wordt gestimuleerd en zichtbaar gemaakt.

De ethische commissies beslissen of experimenten al dan niet mogen doorgaan. Er moet over worden gewaakt dat de beoordeling voldoende onafhankelijk gebeurt. Daarom is Gwenny De Vroe voorstander van het verplicht opnemen van strikt onafhankelijke deskundigen in elke ethische commissie. Ook een systematische aanwezigheid van een vertegenwoordiger van de dienst Dierenwelzijn tijdens vergaderingen kan meer maatschappelijke controle inbouwen in de beoordeling van aanvragen.

Een verhoogde transparantie past eveneens in het plaatje. Een belangrijke reden waarom een aantal mensen en organisaties argwanend staan tegenover het gebruik van proefdieren, is het feit dat wetenschappelijk onderzoek nogal afgeschermd van de buitenwereld gebeurt. Meer openheid kan wederzijds vertrouwen vergroten en begrip bij de bevolking doen toenemen. Anderzijds kunnen ook tegenstanders het gewicht van hun kritische bedenkingen verhogen door een meer genuanceerde beeldvorming en informatieverstrekking, bijvoorbeeld over het nut van het wetenschappelijk onderzoek en het feit waarom er nog geen volwaardig alternatief is om dierproeven te vervangen door andere modellen. De jaarlijkse rapporten van de ethische commissies bijvoorbeeld zijn nu nog niet publiekelijk beschikbaar. Vertrouwelijke inzage leert dat die documenten ook bijzonder weinig informatie verschaffen over de werking van de ethische commissies zelf en over de manier waarop aanvragen om experimenten uit te voeren worden goedgekeurd. Gwenny De Vroe pleit voor een zo groot mogelijke transparantie, zolang bijvoorbeeld gevoelige patiëntinformatie en intellectuele eigendommen beschermd blijven.

Vanuit de sector zelf is een positief initiatief ontstaan om meer transparantie bij het inzetten van proefdieren te realiseren door het ondertekenen van de transparantieovereenkomst door alle relevante Vlaamse actoren waarbij ze hun verantwoordelijkheid opnemen om meer uitleg te verschaffen over het inzetten van proefdieren.

Dat houdt het volgende engagement in:
- meer klaarheid scheppen over hoe, wanneer en waarom er dieren in een bepaald onderzoek gebruikt worden;
- beter communiceren met de media en het publiek, onder meer over het implementeren van de alternatieven en het verminderen of verfijnen van dierproeven;
- aan het brede publiek de gelegenheid bieden om kennis te maken met proefdieronderzoek en de regelgeving die daarop van toepassing is;
- jaarlijks over de impact van de communicatie rapporteren en ervaringen delen.

Een belangrijk deel van de Vlaamse bedrijven en instituten die met dieren werken of onderzoek met dieren financieren, hebben zich al bij dat engagement aangesloten. Het doel moet zijn dat alle relevante Vlaamse organisaties zich bij het initiatief aansluiten.

Ten slotte wil de eerste indiener wijzen op een aantal mogelijke initiatieven om de transparantie bij het grote publiek aan te moedigen. Jaarlijkse rapportage is van cruciaal belang. De grote ambitie van deze conceptnota moet kort worden opgevolgd. Iedereen heeft daartoe het recht. Meer bepaald wordt daarbij gedacht aan:
- een jaarlijks Vlaams dierenwelzijnscongres waar gerapporteerd en open gedebatteerd wordt over de vooruitgang;
- de uitreiking van een Vlaamse prijs voor Dierenwelzijn, bijvoorbeeld voor het ontwikkelen van nieuwe proefdiervrije alternatieven.

Gwenny De Vroe concludeert dat er nog veel werk aan de winkel is. Samen met haar fractie wil ze daarin een grote rol spelen. Maar nuance is ook nodig in het debat. Er beweegt al wat in de sector maar er is een forse duw in de rug nodig. Ze

denkt aan het RE-Placeproject, de vele al strenge protocollen die er zijn, de toenemende transparantie in de sector enzovoort. Het doel is een proefdiervrij Vlaanderen, er moet dus intensiever aan gewerkt worden.

Ze vraagt om naar aanleiding van deze conceptnota een nieuwe hoorzitting te organiseren zoals dat in 2017 is gebeurd (*Parl.St.* Vl.Parl. 2016-17, nr. 1168/1). Het is belangrijk om reacties te krijgen over de initiatieven en de voorstellen in de conceptnota.

1.2. Toelichting bij het voorstel van resolutie door Meyrem Almaci

*Meyrem Almaci* merkt op dat er parallellen zijn tussen het voorstel van resolutie en de conceptnota. De Groenfractie ijvert al lang voor een proefdiervrij Vlaanderen. Zijzelf was in het verleden al actief op het vlak van dierproeven op primaten. Haar ex-collega Bart Caron en anderen hebben in augustus 2017 een voorstel van resolutie ingediend bij het Vlaams Parlement betreffende het opstellen van een Vlaams afbouwschema voor dierproeven (*Parl.St.* Vl.Parl. 2016-17, nr. 1255/1). Zij verwezen toen al naar het Nederlandse TPI-model waar Gwenny De Vroe naar verwijst. Er werd toen gepleit om dat model over te nemen en stapsgewijs uit te voeren om in nauwe samenwerking met Nederland ook in Vlaanderen snel vorderingen te maken.

Vijf jaar later blijkt dat België nog altijd grootgebruiker van proefdieren is. België staat op de zesde plaats van de Europese lidstaten met het hoogste aantal dieren dat voor wetenschappelijk onderzoek wordt gebruikt. Dat heeft uiteraard te maken met de aanwezigheid van de farmaceutische industrie. Ons land behoort ook tot de top 5 van de Europese grootverbruikers van proefhonden en het aantal proeven waarin dieren ernstige pijn lijden. Dat blijkt uit een analyse van dierenrechtenorganisatie GAIA op basis van een recent rapport van de Europese Commissie voor de jaren 2015 tot en met 2017. De vraag is hoe dat nog geëvolueerd is sinds de komst van corona. De laatste tien jaar is het aantal dierproeven op honden bijvoorbeeld met 60 procent gestegen.

De afgelopen jaren werden er ook stappen vooruit gezet. Voor cosmetica zijn dierproeven niet meer toegelaten, maar het kan wel nog voor huishoudelijke producten. In Wallonië is er sinds 2018 een verbod op dierproeven voor schoonmaakproducten, biociden. Daarmee staat Wallonië verder dan Vlaanderen.

Met het voorstel van resolutie wil Groen een insteek geven die de realiteit van medische onderzoeken niet negeert. Tegelijk wil het de kansen die technologisch en pedagogisch vooruitgang bieden zo vlug mogelijk aangrijpen. In die zin delen de indieners van het voortel van resolutie dezelfde ambitie als de collega's van Open Vld met hun conceptnota.

Naast in-vivoproeven, op levende wezens, zijn er ook in-vitroproeven mogelijk, DNA-onderzoek, onderzoek op organoïden, microdosering, computermodellen. De technologie staat niet stil en dat helpt om vooruitgang te boeken in dit dossier. Het voorstel van resolutie verwijst daarnaar, alsook naar de huidige drie V's die in Europa worden gehanteerd: verminderen, verfijnen en vervangen. Het is echter tijd om de ambitie verder op te schuiven, zegt Meyrem Almaci.

Er moet nu vooral ingezet worden op alternatieven voor de meest pijnlijke dierproeven en de niet-medische dierproeven. Sedert het voorstel van de resolutie in 2017 is er te weinig vooruitgang geboekt. Er is veel goede wil en er beweegt van alles bij degenen die dierproeven uitvoeren. Maar het concept van de drie V's dat alternatieven moet stimuleren, verdient extra ondersteuning en sturing. In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest heeft toenmalig staatsecretaris Bianca Debaets in 2017 het initiatief genomen om een doelstelling van 20 procent minder dier-

proeven tegen 2024 voorop te stellen. Meyrem Almaci vraagt om het debat aan te gaan over de realisatie van meer sturing en meer doelstellingen. Op die manier moet een afbouwschema volgens het TPI-model mogelijk worden.

De essentie van het voorstel van resolutie is om voor Vlaanderen een traject op te zetten voor de ontwikkeling van alternatieven voor dierproeven naar het Nederlandse model. In dat kader moet prioritair werk gemaakt worden van de ontwikkeling en verspreiding van alternatieven voor dierproeven op alle soorten van primaten en in tweede instantie van volwaardige alternatieven voor proeven op hogere gewervelde diersoorten zoals paarden, honden, katten, herkauwers. Op lagere termijn kan men evolueren naar innovatieve alternatieven voor alle gewervelde (amfibieën, reptielen, vogels, vissen enzovoort). Dat vereist studie, keuzes en beleid dat via uitfasering een stevige duw in de rug geeft. Daarvoor kan het best samengewerkt worden met de andere gewesten en met Nederland. De Vlaamse Regering wordt gevraagd dat traject uit te werken volgens het TPI-model van Nederland. Uiteraard sluiten de indieners zich aan bij de uitvoering van de richtlijn van het Europees Parlement en de Raad van 22 september 2010 betreffende de bescherming van dieren die voor wetenschappelijke doeleinden worden gebruikt (2010/63/EU). Het uiteindelijke doel is een proefdiervrij Vlaanderen.

Het voorstel van resolutie brengt daarmee een aantal elementen samen uit de conceptnota en de initiatieven uit het verleden. Ben Weyts, Vlaams minister van Dierenwelzijn, toonde al zijn bereidheid in zijn antwoord op vragen van Vlaamse volksvertegenwoordigers. De minister antwoordt op de schriftelijke vraag van 5 november 2019 van Axel Ronse over dierproeven en onderzoek naar alternatieve methodes (*Schriftelijke vragen* Vl.Parl. 2019-20, nr. 100, aan minister Ben Weyts) dat hij het Nederlandse model zo snel mogelijk wil navolgen. Meyrem Almaci ziet dus veel draagvlak voor het voorstel van resolutie. Het kan de aanleiding zijn voor nieuwe hoorzittingen om samen de gedeelde doelstelling af te toetsen in het veld, waarna over het voorstel van resolutie gestemd kan worden.

## 2. Bespreking

### 2.1. Tinne Rombouts

*Tinne Rombouts* meent ook dat de hoorzitting in 2017 heel wat expertise heeft bijgebracht. Over de partijen heen was de doelstelling duidelijk: zo weinig mogelijk dierproeven. Maar er zijn heel wat nuances in het debat. Ze denkt daarbij aan wetenschappelijk onderzoek vanuit medisch oogpunt en de belangrijke positie die Vlaanderen op dat vlak wereldwijd inneemt. Ook de ontwikkeling van geneesmiddelen voor dieren is een element dat niet uit het oog verloren mag worden.

Daarom is het belangrijk om samen met de sector de weg naar minder dierproeven af te leggen. Daarom ondersteunt het lid de vraag naar bijkomende hoorzittingen. Sedert 2017 zijn er ongetwijfeld nieuwe inzichten op dat vlak. De sector evolueert dagelijks.

### 2.2. Ludwig Vandenhove

*Ludwig Vandenhove* dankt de indieners voor het initiatief en de inbreng. Zijn fractie is bereid mee te werken aan de verfijning ervan en steunt het voorstel voor hoorzittingen.

Inhoudelijk merkt hij op dat men nog een stap verder moet durven gaan op het vlak van de ethische commissies. Hij heeft zelf kunnen vaststellen dat het moeilijk is om een gesprek te organiseren tussen GAIA en de universiteiten in Limburg. Bij de universiteiten leeft een enorme angst dat als GAIA de gebouwen van de universiteit zou betreden, het plots een of andere actie zou voeren. Hij pleit ervoor dat

beide kanten een zekere openheid zouden hanteren. In Limburg is een model ontwikkeld waarbij de gedeputeerde als adviserend lid in de ethische commissie van de universiteiten zitting mag hebben. Niet om tussenbeide te komen in de technische debatten maar vooral om op de ernst ervan toe te zien. Hij pleit ervoor om in de aanbevelingen na de hoorzitting meer openheid en transparantie bij de ethische commissies op te nemen. Er moet ook bekeken worden in welke mate ook dierenrechtenorganisaties betrokken kunnen worden. Er is langs beide kanten openheid en wederzijds respect nodig om dat mogelijk te maken.

Ludwig Vandenhove is het ermee eens dat er tussentijdse doelstellingen vooropgesteld worden. Als men het echter niet eens geraakt over een einddatum zullen de dierproeven blijven doorgaan. Hij is geen medicus, maar als men op minder dan een jaar tijd een vaccin kan ontwikkelen tegen COVID-19, dan denkt hij dat de wetenschap ver genoeg staat om te kunnen omgaan met een einddatum. Als ze dat echt willen, kunnen ze dat. Maar de overheid moet de durf hebben om die einddatum in te stellen. Over de datum van die deadline moet inderdaad gediscussieerd worden in betrokkenheid met de sectoren. Dat zal niet 2022 zijn, maar voor hem ook niet 2040. Er moet een realistische timing op geplakt worden, maar hoe sneller hoe beter. Als er geen einddatum vooropgesteld wordt zullen sommige sectoren dierproeven blijven uitvoeren.

### 2.3. Els Sterckx

*Els Sterckx* dankt de indieners voor het initiatief. Actief en constructief zoeken naar alternatieven om het aantal dierproeven af te bouwen is een zeer goed uitgangspunt. Ook het inzetten op innovatie en artificiële intelligentie om dierproeven te verminderen moet worden aangemoedigd en ondersteund vanuit Vlaanderen. Opdat niet ieder land afzonderlijk zijn eigen dierproeven zou uitvoeren, moet er worden ingezet op een Europese databank. Die databank kan ertoe bijdragen dat het aantal dierproeven drastisch naar beneden gehaald wordt. Er is immers een wettelijke verplichting dat alle geneesmiddelen voor menselijk gebruik getest moeten worden op twee verschillende dieren. Janssen Pharmaceutica alleen al heeft de afgelopen tien jaar op 7411 honden proeven uitgevoerd. Daarom is het inzetten op een dergelijke databank zeer belangrijk.

Ook de nauwe samenwerking tussen Vlaanderen en Nederland moet verder uitgebouwd worden. In Nederland staat men al verder met het afbouwen van dergelijke dierproeven. Maar Nederland is geen onderzoeksland. Omdat Vlaanderen wel expertise in huis heeft qua onderzoekstechnieken, kan het op dat vlak zeer goede ondersteuning geven.

Deze conceptnota is een eerste stap voor het realiseren van een proefdiervrije toekomst voor Vlaanderen, waaraan het Vlaams Belang wil meewerken. Het is ook vragende partij om daarover een hoorzitting te organiseren. In het voorstel van resolutie wordt aangehaald dat er al zeer veel alternatieven zijn voor veel dierproeven. Door samenwerking met Nederland kan er sneller geschakeld worden om het aantal dierproeven af te bouwen. Italië heeft al strengere regelgeving ingevoerd dan Europa. Daardoor zijn er mogelijkheden om binnen de Europese regelgeving samen met Nederland strengere maatregelen te nemen. De noodzakelijke versnelling voor alternatieven voor dierproeven kan enkel gerealiseerd worden als Vlaanderen kan terugvallen op de opgebouwde informatie en kennis van bijvoorbeeld Nederland. Het Vlaams Belang zal daarom dit voorstel van resolutie steunen. Els Sterckx hoopt dat men snel naar een dierproefvrij Vlaanderen kan evolueren.

### 2.4. Sofie Joosen

*Sofie Joosen* meent dat iedereen dezelfde bezorgdheid deelt in dit dossier: het lijden van proefdieren moet zo minimaal mogelijk worden en maximaal vermeden

worden. Vlaanderen heeft absoluut de plicht om daar mee aan de kar te trekken, ook op internationaal niveau. De clichés voorbij wordt het wel wat moeilijker. Het gaat natuurlijk niet altijd over zinloos dierenleed. Zo werd het coronavaccin al genoemd. Als samenleving heeft men getolereerd dat een aantal dieren hebben geleden om mensenlevens te redden. Heel wat van de medische vooruitgang van de laatste eeuw werd opgebouwd op basis van dierproeven. Daar mag men niet blind voor zijn. Men moet ook beseffen dat de alternatieven nog niet op punt staan.

Uiteraard moet men bekijken wat er op dit ogenblik wel mogelijk is. Het Nederlandse voorbeeld kan zeer inspirerend zijn. Sofie Joosen maakt enkele kanttekeningen bij het voorstel van resolutie van Groen. Een aantal zaken wordt niet helemaal correct weergegeven. De passage over de onaangekondigde controles, in het bijzonder de bewering dat sommigen wel weet zouden hebben van controle, klopt volgens haar niet. De controles zijn wel degelijk onaangekondigd. Daar is wel een uitzondering op, namelijk die naar aanleiding van een nieuwe erkenningsaanvraag. Er wordt ook beweerd dat de proportionaliteit van de hoeveelheid onaangekondigde controles gedaald zou zijn van 58 procent in 2013 naar 51 procent in 2017. Dat klopt volgens het lid niet. Mogelijk gaat het om Belgische cijfers. Voor Vlaanderen steeg dat percentage integendeel van 30 procent in 2013 naar 84 procent in 2017.

De conceptnota van Open Vld bevat zeer waardevolle elementen. Tijdens de laatste bespreking in de commissie werden een aantal lopende initiatieven overlopen. Sofie Joosen is uiteraard benieuwd naar het verdere verloop ervan. Structurele financiering van onderzoek en de uitrol van initiatieven zijn uiteraard zeer belangrijk. Er is al verwezen naar het RE-Placeproject, een zeer goed initiatief. De voorbereiding van de rondetafelgesprekken met de sector loopt. Die gesprekken moeten effectief leiden tot een concreet actieplan. Er moeten op termijn concrete beleidsresultaten mee geboekt worden. Intussen wordt er ook gewerkt aan het instrument om de werking van de Vlaamse ethische commissies op een meer planmatige manier te volgen. Het lid maakt daarbij de kanttekening dat dat ook de vraag is van de ethische commissies zelf.

Er lopen dus al heel wat noodzakelijke initiatieven die in het najaar hun verdere ontwikkeling zullen kennen. Er zijn een aantal tijdslijnen vooropgesteld zodat ook snel bijkomende stappen gezet kunnen worden. Er is een breed draagvlak om dat te bereiken.

### 2.5. Meyrem Almaci

*Meyrem Almaci* vraagt zich af waar Sofie Joosen een aantal zaken gelezen heeft in het voorstel van resolutie. Zijzelf ziet ze niet in de tekst staan. Cijfers kunnen altijd verduidelijkt worden. Het debat is inderdaad voor later. Het lid dankt iedereen voor de brede steun voor de inhoud van het voorstel van resolutie en de conceptnota, en voor de hoorzitting. Ze voelt bereidheid om de aanpak van de problematiek samen te bekijken. De doelstellingen en de nood aan een traject worden gedeeld. Ze verheugt zich over het grote draagvlak voor een ‘transitie proefdiervrije innovatie’ zoals in Nederland.

Wat de ethische commissies betreft deelt ze het standpunt van Ludwig Vandenhove. Meer transparantie is belangrijk met inzage in dierproeven, opdrachtgever, resultaten, motivering voor goed- of afkeuring, maar ook door voldoende onafhankelijke externen die geen banden hebben met het onderzoekslaboratorium, lidmaatschap te geven. De indieners van het voorstel van resolutie stellen concreet voor dat een van de externe leden door de Vlaamse Raad voor Dierenwelzijn wordt aangewezen. De voorzitter wordt aangewezen onder die externe leden. Vanuit democratisch oogpunt lijkt dat logisch.

Naast doelstellingen en een traject is ook een hiërarchie noodzakelijk: dierproeven op primaten, dierproeven die zware pijn veroorzaken, proeven op zoogdieren, proeven op gewervelden. Er is ook nood aan pedagogie en samenwerking met Nederland, andere gewesten en andere Europese lidstaten, om concurrentie te voorkomen.

Na de hoorzitting kan men evalueren wat er aan het voorstel van resolutie aangepast kan worden.

2.6. Gwenny De Vroe

Ook *Gwenny De Vroe* dankt de leden voor de reacties. De conceptnota is tot stand gekomen na heel wat onderzoek en overleg. Men is niet over één nacht ijs gegaan. Ze ervaart kamerbrede steun voor het initiatief. Ze kijkt uit naar de reacties van de actoren op de voorstellen in de conceptnota.

Voorts wijst Gwenny De Vroe erop dat er verschillen in benadering zijn tussen de conceptnota en het voorstel van resolutie. Ze zou het voorstel van resolutie in zijn huidige vorm niet steunen. Mogelijk kan er een gezamenlijk initiatief komen. De problematiek is te belangrijk om het volgens de partijpolitiek te benaderen. Hopelijk kan er een goed en haalbaar kader gerealiseerd worden. Persoonlijk is ze voorstander van de Nederlandse benadering, van het bottom-upverhaal.

Verder geeft ze mee dat de Open Vld-fractie graag nauw betrokken wordt bij de rondetafel over dierproeven. Het parlement wordt daar het best nauw bij betrokken.

2.7. De voorzitter

De *voorzitter* concludeert dat er eensgezindheid is over het houden van een hoorzitting.

## II. Vergadering van 1 februari 2023

Het voorstel van resolutie over een versnelde ontwikkeling van alternatieven voor dierproeven werd verder behandeld op 1 februari 2023, samen met het voorstel van resolutie over de evolutie naar een proefdiervrije toekomst in Vlaanderen (*Parl.St.* Vl.Parl. 2021-22, nr. 1344/1) dat op 23 juni 2022 werd ingediend. Voor het verslag van de vergadering op 1 februari 2023 wordt verwezen naar *Parl.St.* Vl.Parl. 2021-22, nr. 1344/3.

Door het aannemen van het voorstel van resolutie over de evolutie naar een proefdiervrije toekomst in Vlaanderen (*Parl.St.* Vl.Parl. 2021-22, nr. 1344/1) met 8 stemmen bij 3 onthoudingen werd het voorstel van resolutie over een versnelde ontwikkeling van alternatieven voor dierproeven impliciet met dezelfde stemuitslag verworpen.

Els AMPE,
voorzitter

Tinne ROMBOUTS
Karl VANLOUWE
Meyrem ALMACI,
verslaggevers

**Gebruikte afkortingen**

| | |
|---|---|
| EU | Europese Unie |
| GAIA | Global Action in the Interest of Animals |
| NFU | Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra |
| ngo | niet-gouvernementele organisatie |
| TPI | Transitie Proefdiervrije Innovatie |
| VSNU | Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten |